

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 2 lipca 2013 roku Sąd Rejonowy w Kutnie w sprawie z powództwa M. R. i S. G. przeciwko Polskiemu Biuru Ubezpieczycieli Komunikacyjnych w W. o zadośćuczynienie:

1. zasądził od pozwanego na rzecz powódki M. R. kwotę 20.000 zł tytułem zadośćuczynienia z ustawowymi odsetkami od dnia wydania wyroku, tj. od dnia 2 lipca 2013 roku do dnia zapłaty,
2. zasądził od pozwanego na rzecz powódki S. G. kwotę 15.000 zł tytułem zadośćuczynienia z ustawowymi odsetkami od dnia wydania wyroku, tj. od dnia 2 lipca 2013 roku do dnia zapłaty,
3. oddalił powództwo M. R. i S. G. w pozostałym zakresie,
4. zasądził od pozwanego na rzecz powódki M. R. kwotę 1.000 zł tytułem zwrotu kosztów procesu,
5. zasądził od pozwanego na rzecz powódki S. G. kwotę 750 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Powyższe rozstrzygnięcie zaskarżyły apelacją obie powódki w części oddalającej powództwo (pkt 3. sentencji), co do odsetek ustawowych od zasądzonych wyrokiem kwot za okres od dnia 17 maja 2011 r. do dnia 1 lipca 2013 r. włącznie. Wartość przedmiotu zaskarżenia w przypadku skarżącej M. R. ustalono na kwotę 5.534,79 zł, natomiast w przypadku skarżącej S. G. na kwotę 4.151,10 zł. Zaskarżonemu wyrokowi skarżące zarzuciły naruszenie prawa materialnego, tj.: art. 455 k.c. w zw. z art. 82 ust. 1 oraz art. 123 ustawy z dnia 22 maja 2003 roku o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych poprzez ich niezastosowanie i oddalenie powództwa w zakresie żądania odsetek od zasądzonych kwot za okres od 17 maja 2011 r. do dnia 1 lipca 2013 r. włącznie.

W oparciu o tak sformułowane zarzuty skarżące wniosły o zmianę wyroku poprzez zasądzenie od pozwanego na ich rzecz kwot objętych wyrokiem odsetek za okres od 17 maja 2011 r. do dnia zapłaty. Nadto, skarżące wniosły o zasądzenie od pozwanego na ich rzecz kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

W odpowiedzi na apelację strona pozwana wniosła o jej oddalenie w całości i zasądzenie na jej rzecz od skarżących kosztów procesu za drugą instancję według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja okazała się zasadna i skutkowałą zmianą zaskarżonego wyroku.

Sąd Rejonowy na podstawie zgromadzonego materiału procesowego dokonał w niniejszej sprawie prawidłowych ustaleń faktycznych, które Sąd Odwoławczy w pełni podziela i przyjmuje za własne, uznając za zbędne powielanie ich w dalszej części uzasadnienia.

Na wstępie należy wskazać, że granice kognicji Sądu Odwoławczego, zgodnie z zasadą skargowości, wyznaczone są wskazanym w apelacji zakresem zaskarżenia orzeczenia Sądu I instancji. W przedmiotowej sprawie zakresem zaskarżenia została objęta jedynie część wyroku Sądu Rejonowego - część, w jakiej Sąd ten oddalił powództwo skarżących (pkt 3. sentencji), w zakresie odsetek ustawowych od zasądzonych wyrokiem kwot (20.000 zł i 15.000 zł) za okres od dnia 17 maja 2011 r. do dnia 1 lipca 2013 r. włącznie (dzień poprzedzający datę wyrokowania). Sąd Rejonowy w zaskarżonym wyroku uwzględnił bowiem żądanie powódek w zakresie odsetek ustawowych od zasądzonych kwot głównych poczynszy od daty wyrokowania, tj. od dnia 2 lipca 2013 r. aż do dnia ich zapłaty przez pozwanego.

W pozostałym zakresie, tj. co do zasądzonych należności głównych z tytułu zadośćuczynienia wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 2 lipca 2013 r. do dnia zapłaty oraz zasądzonych kosztów procesu wyrok Sądu Rejonowego z dnia 2 lipca 2013 r., wobec niezaskarżenia, jest prawomocny.

Sąd Rejonowy prawomocnie zatem przesądził, że co do zasady skarżącym należą się odsetki ustawowe od dochodzonych pozewem roszczeń z tytułu zadośćuczynienia. Podstawą prawną ich zasądzenia jest art. 481 § 1 k.c., zgodnie

z którym jeżeli dłużnik opóźnia się ze spełnieniem świadczenia pieniężnego, wierzyciel może żądać odsetek za czas opóźnienia, chociażby nie poniósł żadnej szkody i chociażby opóźnienie było następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi. Przepis ten nakazuje dłużnikowi płacić odsetki bez względu na przyczyny uchybienia terminowi płatności sumy głównej; jedynie sam fakt opóźnienia przesądza, że wierzycielowi należą się odsetki niejako automatycznie. Obowiązek zapłaty odsetek przez dłużnika jest więc niezależny od tego, czy dopuścił się on zwłoki w rozumieniu art. 476 k.c. i niezależny od tego, czy wierzyciel poniósł jakkolwiek szkodę. Odsetki za opóźnienie przysługują, zarówno gdy dłużnik dopuści się zwłoki (opóźnienia kwalifikowanego), jak i opóźnienia zwykłego.

Okolicznością mającą kluczowe znaczenie dla zastosowania w konkretnym stanie faktycznym dyspozycji art. 481 k.c. jest zatem ustalenie czy po stronie dłużnika zobowiązania pieniężnego (bo tylko do tego rodzaju zobowiązań odnosi się obowiązek zapłaty odsetek) doszło do opóźnienia w jego wykonaniu, co wymaga uprzedniego ustalenia daty wymagalności tego zobowiązania, czyli terminu, w którym powinno ono zostać wykonane przez zobowiązanego (dłużnika).

W okolicznościach przedmiotowej sprawy dłużnikiem zobowiązania pieniężnego, którego przedmiotem jest zapłata zadośćuczynienia jest pozwany, a ta jego rola wynika z treści przepisów art. 35 ustawy z dnia 22 marca 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz. U. nr 124, poz. 1152 ze zm.) i z art. 822 §1 k.c.

W świetle art. 455 k.c. roszczenie o zapłatę zadośćuczynienia, jako roszczenie pieniężne, w przypadku braku oznaczenia terminu spełnienia świadczenia, staje się wymagalne z chwilą wezwania dłużnika przez wierzyciela do zapłaty. Świadczenie główne staje się więc wymagalne z chwilą upływu terminu lub niezwłocznie po wezwaniu ze strony wierzyciela.

W okolicznościach faktycznych przedmiotowej sprawy Sąd Rejonowy przyjął, że przed datą wydania wyroku, tj. przed dniem 2 lipca 2013 r. pozwany nie pozostawał w opóźnieniu co do spełnienia świadczenia odszkodowawczego, a zatem brak było podstaw do zasądzenia od niego na rzecz powódek, na podstawie art. 481 k.c., odsetek ustawowych, których początkowa data naliczania przypadłaby przed datą wyrokowania. Stanowisko powyższe Sąd I instancji uzasadnił przypisaniem wyrokowi zasądzającemu zadośćuczynienie charakteru konstytucyjnego (kształtującego) oraz stwierdzeniem, że zasądzenie odsetek od innej chwili niż wydanie orzeczenia w sprawie prowadziłoby do podwyższenia kwoty zadośćuczynienia ponad kwotę uznaną za odpowiednią w chwili orzekania.

Sądowi Okręgowemu znany jest fakt istnienia na tle problematyki wymagalności roszczenia o zadośćuczynienie za krzywdę dwóch nurtów

w orzecznictwie Sądu Najwyższego i sądów powszechnych. Zgodnie z pierwszym (chronologicznie wcześniejszym), do którego nawiązuje zaskarżone rozstrzygnięcie, początkowym terminem naliczania odsetek od roszczeń odszkodowawczych powinna być data wyrokowania (por. wyrok SN z dnia 4 lutego 2005 r., I CK 569/04, LEX nr 284141; wyrok SN z dnia 15 stycznia 2004 r., II CK 352/02, M. Praw. 2006, nr 2, s. 91; wyrok SN z dnia 21 listopada 2003 r., II CK 239/02, LEX nr 479364; wyrok SN z dnia 25 lipca 2002 r., III CKN 1331/00, LEX nr 56059; wyrok SN z dnia 24 stycznia 2001 r., II UKN 197/00, OSNP 2002, nr 18, poz. 443; wyrok SN z dnia 19 października 2000 r., III CKN 251/00, LEX nr 533917; wyrok SN z dnia 29 stycznia 1997 r., I CKU 60/96, LEX nr 28798; uchwała SN z dnia 6 września 1994 r., III CZP 105/94, OSNC 1995, nr 2, poz. 26; uchwała SN z dnia 8 lipca 1993 r., III CZP 80/93, OSP

1994, z. 3, poz. 50, wyrok SN z dnia 20 marca 1998 r., II CKN 650/97, LEX nr 477665; wyrok SN z dnia 8 grudnia 1997 r., I CKN 361/97, LEX nr 477638; wyrok SN z dnia 30 października 2003 r., IV CK 130/02, LEX nr 82273).

W myśl drugiego nurtu, pomimo iż ostateczne określenie wysokości zadośćuczynienia za doznaną krzywdę stanowi uprawnienie sądu, który w tym zakresie dysponuje pewną swobodą decyzyjną, to jednak zadośćuczynienie, w rozmiarze, w jakim należy się ono wierzycielowi w dniu, w którym dłużnik ma je zapłacić (art. 455 k.c.), powinno być oprocentowane z tytułu opóźnienia od tego dnia, a nie dopiero od daty zasądzenia odszkodowania (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 stycznia 2011 roku, I PK 145/10, LEX nr 794777, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 lutego 2011 roku, I CSK 243/10, LEX nr 848109, wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 9 stycznia 2014 r., I ACa 459/13, LEX nr 1416415). W konsekwencji powyższego wyrokowi sądowemu zasądzającemu zadośćuczynienie za doznaną krzywdę przypisuje się charakter deklaracyjny, a nie konstytutywny.

Opowiadając się za słusnością drugiego z zaprezentowanych nurtów Sąd Odwoławczy nie aprobuje stanowiska Sądu Rejonowego przyjętego za podstawę zaskarżonego rozstrzygnięcia, dzieląc tym samym podniesiony w apelacji zarzut naruszenia 455 k.c.

Zgodnie z art. 14 powołanej wyżej ustawy z dnia 22 marca 2003 r. zakład ubezpieczeń wypłaca odszkodowanie w terminie 30 dni licząc od dnia złożenia przez poszkodowanego lub uprawnionego zawiadomienia o szkodzie a w przypadku gdyby wyjaśnienie w terminie, o którym mowa w ust. 1, okoliczności niezbędnych do ustalenia odpowiedzialności zakładu ubezpieczeń albo wysokości odszkodowania okazało się niemożliwe, odszkodowanie wypłaca się w terminie 14 dni od dnia, w którym przy zachowaniu należytej staranności wyjaśnienie tych okoliczności było możliwe, nie później jednak niż w terminie 90 dni od dnia złożenia zawiadomienia o szkodzie, chyba że ustalenie odpowiedzialności zakładu ubezpieczeń albo wysokości odszkodowania zależy od toczącego się postępowania karnego lub cywilnego.

W stanie faktycznym przedmiotowej sprawy powódki zgłosiły pozwanemu szkodę w ramach postępowania likwidacyjnego pismami doręczonymi w dniu 14 lutego 2011 r. Pozwany wypłacił powódkom tytułem zadośćuczynienia kwoty 20.000 zł i 10.000 zł dopiero na podstawie decyzji z dnia 5 lipca 2011 r., odmawiając jednocześnie uznania zasadności zgłoszonych roszczeń powódek ponad wypłacone kwoty. Postępowanie sądowe w przedmiotowej sprawie wykazało jednak, że zadośćuczynienie, w rozmiarze odpowiadającym zasądzonym kwotom, w dacie zgłoszenia szkody rzeczywiście się powódkom należało.

W świetle powyższego dla pozwanego termin do całkowitego zaspokojenia zgłoszonych przez powódki roszczeń upłynął ostatecznie w dniu 17 maja 2011 r. W zakresie niezaspokojonym roszczenia te stały się po tej dacie wymagalne, a to w konsekwencji – uwzględniając zakres zaskarżenia - uzasadniało zasądzenie od pozwanego odsetek ustawowych za okres poprzedzający datę wyrokowania, tj. 17 maja 2011 r. Pozwany nie wykazał bowiem istnienia żadnych szczególnych okoliczności uzasadniających ustalenie późniejszej daty początkowej naliczania odsetek ustawowych przed dniem wyrokowania.

Wskazać należy, że błędne jest również ustalanie przez Sąd Rejonowy daty wymagalności roszczenia o zadośćuczynienie przez przyznanie kwot należnych powódkom z tytułu odsetek ustawowych za opóźnienie pozwanego w spełnieniu świadczenia. Czym innym jest i inną funkcję pełni zadośćuczynienie za doznaną krzywdę, a czym innym są odsetki za opóźnienie. Niedopuszczalne, w ocenie Sądu Okręgowego, jest przy ustalaniu wysokości odpowiedniej sumy tytułem zadośćuczynienia uwzględnianie (niejako wliczanie do niej) kwot należnych pokrzywdzonemu z tytułu odsetek ustawowych za nieterminowe spełnienie świadczenia przez zobowiązanego.

Mając powyższe na względzie, Sąd Okręgowy na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, iż zasądził odsetki ustawowe od zasądzonych przez Sąd Rejonowy kwot od dnia 17 maja 2011 r. w miejsce odsetek ustawowych zasądzonych od dnia 2 lipca 2013 r.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. zasądzając od pozwanego Polskiego Biura Ubezpieczycieli Komunikacyjnych w W. tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego na rzecz powódki M. R. kwotę 878 zł oraz na rzecz powódki S. G. kwotę 508 zł. Na kwoty te złożyły się uiszczona przez powódki opłata sądowa od apelacji wynosząca odpowiednio 278 zł i 208 zł oraz wynagrodzenie ich pełnomocnika w postępowaniu apelacyjnym wynoszące odpowiednio 600 zł i 300 zł, ustalone w oparciu o § 2 ust 1 i 2, § 6 pkt 3 i pkt 4 w zw. z § 12 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. z 2013 r., poz. 490).